

Nun, Gimmel, Hey, Shin: Dreideling for Gelt in Halakha

1. משנה מסכת סנהדרין פרק ג משנה ג

[ג] ואלו הן הפסולין המשחק בקוביא והמלוה וברביית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית... אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין להם אומנות אלא הוא אבל יש להן אומנות שלא הוא כשרין:

These are invalid: dice-players, usurers, pigeon-flyers, and sellers of Sabbatical goods.... Rabbi Yehudah says, when [are these invalid]? When they have no other trade; but when they have another trade, they are acceptable.

2. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כד עמוד ב

משחק בקוביא מאי קא עביד? - אמר רמי בר חמא: משום דהוה אסמכתא, ואסמכתא לא קניא. רב ששת אמר: כל כי האי גוונא - לאו אסמכתא היא. אלא: לפי שאין עסקין ביישובו של עולם. מאי בינייהו? - איכא בינייהו דגמר אומנותא אחריתי.

With regard to **one who plays with dice** for money, **what is he doing** that disqualifies him from bearing witness? **Rami bar Hama says:** He is disqualified **because gambling is a transaction with inconclusive consent** [*asmakhta*], as one who gambles does not have conclusive consent to pay when he loses since he plays under the assumption that he will win. **And as an *asmakhta* does not effect acquisition**, the one who wins takes money that is not legally his, and is considered a robber. **Rav Sheshet says: Any case like this is not an *asmakhta*.** In a game of dice both sides realize that they might lose, and consent at the outset to pay if that happens. **Rather**, those who play dice are disqualified **because they are not involved in settling the world**, The Gemara asks: **What is the practical difference between** the explanations of Rami bar Hama and Rav Sheshet? The Gemara answers: The practical difference **between them** is in a case **where** the dice player **learns another occupation**, and is involved in that occupation as well.

3. רש"י מסכת סנהדרין דף כד עמוד ב

אסמכתא - היינו דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, דסבור שהוא יכול לנצח, ופעמים שמנצחין אותו. **לא קניא** - והוה ליה כעין גזילה בידו.

4. תוספות מסכת עירובין דף פב עמוד א

אמר ר' יהודה אימתי כו' בזמן שאין לו אומנות כו' - אע"ג דמסקינן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה הלכה כרבי יהודה כדפסיק בפרק זה בורר (שם דף כו:) א"ר אבהו הלכה כרבי יהודה ומכאן משמע דשרי לשחוק בקוביא

5. Rambam Hilchot Gezeila VAveida 6:10-11

What is meant by dice players? People who play with pieces of wood, pebbles, bones or the like and establish a condition that whoever will better a colleague in this sport is entitled to take a certain amount of money from him. This is robbery according to Rabbinic decree. Although the person himself consents to the other person's taking his money, since he is taking it for nothing, as part of the frivolous sport, it is considered to be robbery.

When a person plays dice with gentiles, he does not violate the prohibition against robbery. He does, however, violate the prohibition against occupying oneself with empty matters. It is not fitting for a person to spend any of his days occupied in anything other than words of wisdom or pursuits that lead to a stable world.

6. Rambam Hilchot Edut 10:4

Similarly, dice-players are disqualified if this is their only occupation. Since such a person does not involve himself in ordinary business pursuits, it can be assumed that his livelihood is dependent on his gambling, which is forbidden as "the shade of robbery." The above applies not only to dice-players, but also to all those who gamble with the shells of nuts or the shells of pomegranates.

7. Mordechai, Sanhedrin Perek 3

אלמא לא הוי טעמא משום אסמכתא אלא משום יישובו של עולם [רמז תרצא] אבל המשחקים באמנה אפילו הקנו זה לזה לא קנו דאסמכתא גמורה היא ואין מועיל בה קנין

8. Peninei Halakha, Shabbat 22:13

Poskim disagree whether one may play games on Shabbat. Some say that since Shabbat is meant for Torah study, one may not play games, as that would be wasting time that could be used to study Torah. Accordingly, one may not play checkers, chess, backgammon, billiards, or any ball game, whether the games are played inside on the floor or outside on a paved area. And since one may not play these games, they are considered *muktzeh* as well (R. Aharon Sasson, cited in *Birkei Yosef* 338:1; *Petafī Ha-devir ad loc.* 4).

Others maintain that there is no prohibition on playing games on Shabbat, as long as nobody is playing for money (Rema 338:5; *Ma'amar Mordechai*). Indeed, some rabbis would play chess on Shabbat, as it is a game that requires thought and sharpens the mind (*Shiltei Giborim*).

9. Shulchan Arukh Choshen Mishpat 370:3

(טור הביאו בס"ו) יש מי שאומר שהמשחק בקוביא עם העובד כוכבים אין בו משום גזל, אבל יש בו איסור עוסק בדברים בטלים, שאין ראוי לאדם שיעסוק כל ימיו אלא בדברי חכמה ויישובו של עולם. וחלקו עליו לומר שאינו פסול אלא אם כן אין לו אומנות אחרת. הגה: אבל אם יש לו אומנות אחרת, אפילו משחק עם ישראל אינו פסול (טור). וע"ל סימן ר"ז סעיף י"ג. וכבר פשט המנהג כסברא האחרונה לשחוק בקוביא, ואין פסול אלא מי שאין לו אומנות אלא הוא. ואם שחק עמו באמנה אם חייב לשלם, ע"ל סימן ר"ז סעיף י"ג.

10. Shulchan Arukh Orach Chaim 322:6

המחלק לבני ביתו מנות בשבת, יכול להטיל גורל לומר: למי שיצא גורל פלוני יהיה חלק פלוני שלו; והוא שיהיו החלקים שוים... אבל לתן מנה גדולה פנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהם, אפלו בבני ביתו ובחל, אסור משום קב"א.

11. Shu"t Radbaz 1:214

שאלת ממני על מי שנשבע שלא לשחוק אם מותר לשום אחר במקומו לשחוק. **תשובה** ראיתי קצת פריצים מתירין דבר זה וראוי לגעור בהם ולמונעם מזה כי לא די שאין עוסקים ביישובו של עולם אלא שגוזלין איש את חבירו דאסמכתא לא קניא לדעת רוב הפוסקים...

12. Shu"t Rivash, #432

ושחוק בקוביא; הנה יש בו אסורא דרבנן; כדאיתא בסנהדרין פרק זה בורר (כ"ד:). ואפילו לרב ששת, דס"ל התם: דליכא אסמכתא בקוביא; מ"מ דבר מכוער ומתועב ומשוקץ הוא

13. Shu"t Yabia Omer Choshen Mishpat 7:6

נשאלתי האם מותר מן הדין להשתתף בקניית כרטיסי הגרלה של מפעל הפיס?

(א) במשנה סנהדרין (כד ב) שנינו, אלו הפסולים לעדות, המשחק בקוביא...יש לאסור לדעת הרמב"ם ומרן הש"ע, משום דהוי בכלל אסמכתא, ואסמכתא לא קניא. ורק להרמ"א יש מקום להתיר, כיון דס"ל כרב ששת דלא הוי בכלל אסמכתא, ובאמת שהריב"ש בתשובה (סי' תלב) כתב, שהשחוק בקוביא יש בו איסור לכ"ע, ואפי' לרב ששת דס"ל דליכא אסמכתא בקוביא, מ"מ בודאי שהוא דבר מכוער ומתועב ומשוקץ...

... ואע"פ שהאשכנזים שקבלו עליהם דעת הרמ"א, יכולים לסמוך עליו בנידון דידן, שהרי התיר אפי' שחוק בקוביא, ובני אשכנז יוצאים ביד רמ"א, מכל מקום לדין שומר נפשו ירחק מהם, כיון שאנו קבלנו הוראות מן שאוסר שחוק בקוביא ועניני גורל.... מסקנא דדינא שהספרדים ועדות המזרח אסור להם להשתתף בקניית כרטיסי מפעל הפיס, וכל שכן כרטיסי ספורט למיניהם שמשחקים בשבת ומחללים שבת בפרהסיא, ונמצא שהוא מסייע ידי עוברי עבירה. ואף לאשכנזים יש לאסור בזה.

14. Arukh Hashulchan Orach Chaim, Hilkhos Chanuka 670:9

אבל השוחקים בקלפים עונשן רב ובעונותינו הרבים נתפשטה נגע צרעת הזה בבית ישראל אוי לנו שעלתה בימינו כך וכמה מיני עבירות תלויות בזה והוא רחום יכפר עון ומי שביכולתו לבטלה שכרו מרובה מאד:

15. Shu"t Chavot Yair, #126

ונהירנא כד הוינא טליא נמנו ורבו בעלי תקנות ובראשם א"א הגאון מוהרר"ש זצ"ל לשנות מנהג קדום הנהוג שלא לשחוק כל השנה רק בימי חנוכה והרע בעיני א"א החסיד שיהיו ימי נס הקבועים להודות ולהלל מיוחדים לשחוק וקלות וביקש לאסרם ולקבוע תחתיהם ח' ימי אידם שאין בהם ביטול משא ומתן שבני אדם נשארים בבתיהם ולא עלתה בידו כי לא הסכימו לשנות מנהג.

16. Sefer Shefa Chaim (R. Yekutiel Halberstam, Klausenberger Rebbe)

(לגבי משחק דריידל בחנוכה) "באמת יש בזה חשש של משחק בקוביא... אולם כאשר כל ישראל כאיש אחד ובלב אחד וכ"א שמח כשיש לחבירו כאילו היה לו... לא שייך חשש גזל ואינו בגדר משחק בקוביא. ואת זה רצו להראות במנהג זה, שנתקשרו אז כל כך באהבת ישראל."

17. Piskei Teshuvot, 270:25

הלכה פסוקה (עי חו"מ ר"ז סע י"ד ברמ"א) שאב ובנו הסמוכים על שולחנו ליכא איסור ובחנוכה מתעלים באהבת ישראל עד שכולם כאיש אחד ומשפחה אחת.

18. Shu"t Avnei Yashfeh Orach Chaim 129

ענף ב : נתינת דמי חנוכה לילדים

בחור אחד רצה לטעון דהמנהג לתת כסף לילדים בחנוכה הוא מנהג הגוים שגם הם מחלקים מתנות באידיהם שחל באותם הימים כמו חנוכה. הנה כנראה שחשש משום האיסור דבחוקותיהם לא תלכו, אמנם המעיין בשו"ת מהרי"ק סי' פ"ח יראה דדייק בלשון חוק דהוא דבר בלי טעם ובלי תועלת ידועה, אבל דבר שיש לו טעם ותועלת אין בו משום בחוקותיהם, והובא ברמ"א יו"ד סי' קע"ח סעי' א'. וא"כ מה שנותנים דמי חנוכה לילדים הרי תועלתו ניכרת כדי לשמח את הפעוטות, וכן כתב הרמב"ם פ"ו הלכות יום טוב ה' י"ח לענין שמחת יו"ט וז"ל: כיצד, הקטנים נוהגים להם קליות ואגוזים ומגדנות והובא בשו"ע או"ח סי' תקכ"ט סעי' ב', וגם בחנוכה הם ימי שמחה והלל וכמו שכתב הרמב"ם פ"ג הל' חנוכה ה"ג, ולכן שפיר נוהגים לחלק להם כסף ומתנות כיון דעכ"פ יש כאן ימי שמחה וכך משמחים את הקטנים, וכיון דיש טעם הגון אין לנו לחוש במה שהגוים עושים בדומה לזה.

Rabbi Effie Kleinberg